

Jáchymov II.: ve správný čas na správném místě

Podkrusnohorské městečko Jáchymov je součástí Karlovarského kraje a leží poblíž státních hranic s Německem. Jak již bylo řečeno v letošním dubnovém čísle VTEI [1], s rozlohou 51 km² a necelými dvěma a půl tisíci stálých obyvatel je z rodiny západočeských lázní nejmenší, a snad proto někdy i opomíjený člen. Nicméně právě Jáchymov nabízí léčbu zcela specifickou – díky vysoké koncentraci radonu ve zdejší přírodní minerální vodě zde vznikly první radonové lázně na světě a úspěšně fungují dodnes.

Z historie Jáchymova

Příběh Jáchymovska, krajiny pod mohutným hřbetem Klínovce (obr. 1), se začal psát již před stamiliony let, kdy se v puklinách hornin rozlily a v podobě žil usadily různé rudy a nerosty. Vydutost některých z nich posloužila regionálním historikům z počátku 20. století, aby minulost krajiny začali zjednodušeně členit na věk stříbra a na věk uranu, přičemž do prvního zahrnovali rovněž dobývání olova, bizmutu a kobaltu, zatímco k věku uranu přiřazovali epochu prvku radia [2].

Rozvíjející se evropský trh na konci 15. století spolu s nedostatkem zlatých mincí v oběhu způsobily jakýsi „hlad po hrubé stříbrné minci“ [2]. Její ražba a proniknutí na trh závisely na jakosti a množství surovinových zdrojů. Sousední Německo tehdy v těžbě stříbra už dlouho vynikalo, ale čím více byly zásoby tohoto vzácného kovu postupně vytěženy, tím více se rozvíjela „stříbrná horečka“ i na české straně. První nálezy stříbra v roce 1512 působily až neuvěřitelným dojmem – rudné žíly se nacházely velice blízko pod povrchem a stříbro se objevovalo i v kořenech vyvrácených stromů – a svědčily o velkém bohatství. Tehdy se důlního podnikání na Jáchymovsku ujal majitel ostrovského panství hrabě Štěpán Šlik. Podnikatelské a diplomatické vlohky svých předků prokázal tím, že po vytvoření spolku obdobně smýšlejících feudálů navázal spojení s finančními domy v Augšpurku (*dnes Augsburg, poznámka autorky*) a v Norimberku, získal potřebný kapitál, a od dosavadního majitele tak mohl vykoupit pozemky, aby z nich učinil základy budoucího hornického revíru. Následně pozval nejlepší báňské odborníky a od roku 1516 se dosud bezvýznamná a neznámá osada Konradsgrün stala hornickým sídlištěm, jehož původní název postupně zcela zanikl. Jako již několikatisícové město poté dostalo vznešený název Sankt Joachimsthal (Údolí svatého Jáchyma). Vysvětlení místních kronikářů a historiků, proč je v názvu právě Joachim/Jáchym, je více než logické – blízko hranic na německé straně již totiž existovala hornická města zasvěcená Anně, Josefovi a Marii, a tak šlo vlastně o doplnění svaté rodiny.

Hornictví a s ním spojený vývoj těžebních technologií tak zažívaly nebývalý rozmach a odrazily se i v podobě rodového znaku Šliků (obr. 2). Odhaduje se, že v letech 1516–1554 bylo v Jáchymově vytěženo více než 250 000 kg stříbra [3]. S důlní činností souvisely i zvýšená spotřeba dřeva, rozvoj průmyslu a obchodu. Když byl Jáchymov v roce 1520 povýšen na svobodné horní město, počet jeho stálých obyvatel již činil téměř 5 000. O dalších 13 let později to bylo 18 000 obyvatel, čímž se Sankt Joachimsthal stal po Praze druhým největším městem v Čechách a jedním z nejlidnatějších měst tehdejší Evropy [3].

S rozvojem města v něm čile kvetl i obchod, a proto se tu od roku 1520 začaly oficiálně razit již zmíněné stříbrné mince, za čímž stál právě hrabě Štěpán Šlik.

Vzhledem k tomu, že rod Šliků byl německé národnosti, ujal se pro minci hornoněmecký název joachimsthaler. Zkrácením vznikl thaler nebo také taler, počeštěním pak tolar. A jak ve středověku bujel i přeshraniční obchod a české tolary (obr. 3), oceňované pro svůj vysoký obsah stříbra, se dostávaly do různých koutů Evropy, ovlivnily i názvy mnoha dalších platidel (např. v Polsku, Maďarsku, Itálii či Holandsku). Odtud pak pronikly do Ameriky, kde získaly název dollar. Dnešní americké dolary tak nejenže byly pojmenovány po české měně, ale přímo po jáchymovských stříbrných tolarech [3].

Léta rozmachu Jáchymova v 16. století dodnes dokládají budovy radnice (původní palác Šliků) a mincovny v horní části města (obr. 4, 5). Z Královské mincovny je nyní muzeum se stálou expozicí věnovanou dějinám od těžby stříbra a ražby stříbrných mincí přes temnou minulost města spojenou s uranovými doly a tábory politických vězňů v padesátých letech 20. století až po současnou radonovou léčbu. Součástí prohlídkové trasy je i rozsáhlé podzemí. Přímo naproti radnici na dnešním náměstí Republiky stojí dosud funkční Krušnohorská apatyka, jež navázala na tradici původní bylinkárny. Ta byla založena roku 1520 a stala se první lékárnou v Čechách. Dodnes se v ní prodávají pouze čistě přírodní produkty, jež pocházejí z Krušných hor a jsou vyráběné ručně (obr. 6).

Zásoby stříbrnosné rudy v jámě Konstantin (*dnešní důl Svornost, poznámka autorky; obr. 7*) a v ostatních těžebních jámách však postupně ubývaly a těžba ze stále větších hloubek byla technicky i finančně čím dál náročnější. Také na evropských trzích poptávka po stříbře pomalu klesala. Těžba ustávala, doly přinášely stále menší výnos a horníci začali odcházet za lepšími nalezišti. Obyvatel ubývalo a Jáchymov postihlo období úpadku. Mírného oživení se Jáchymov dočkal až v 18. století, kdy se po stříbře obrátila pozornost i k dalším kovům, zejména kobaltu, který se ve zdejší továrně používal k výrobě barev na sklo a porcelán. Město začalo postupně ožít. To nejlepší však mělo teprve přijít.

Marie Curie-Skłodovská

Symbolem novodobé historie Jáchymova se stala Marie Curie-Skłodovská (1867–1934), nesmírně nadaná a inteligentní žena, jež i přes nepřízeň osudu dosáhla vysokoškolského vzdělání a stala se světově uznávanou vědkyní. Narodila se ve Varšavě, která tehdy náležela ruské části Polska, jako nejmladší z pěti dětí. O matku přišla v pouhých 12 letech. Po ukončení gymnázia prahla po dalším vzdělání, to však bylo ženám odpíráno. Proto navštěvovala tzv. „léta-jící univerzitu“ (Uniwersytet Latajacy), což podle historika a jáchymovského patriota Ing. Jaroslava Ochece znamenalo, že studenti se scházeli pokaždé v jiném bytě (obr. 8) [4]. Roku 1891 opustila Polsko a odstěhovala se do Paříže,

Obr. 1. Vysílač na Klínovci

Obr. 2. Změny v rodovém znaku Šliků

Obr. 3. Jáchymovské tolary

Obr. 4. Dnešní podoba radnice a muzea

Obr. 5. Znak původní Královské mincovny

Obr. 6. První česká lékárna vznikla v Jáchymově

Obr. 7. Důl Svornost

Obr. 8. Ing. Jaroslav Ohec po své přednášce

Obr. 9. Předměty zachované z dob radonové horečky

Obr. 10. Model putny Josefa Prenniga

Obr. 11. Ke koupelím sloužily dřevěné kádě

kde pokračovala ve studiích na Sorbonně. Jako první žena v historii tam získala doktoráty z fyziky a chemie, později také z matematiky. Zabývala se především uranem a radioaktivitou a při svém výzkumu se seznámila i se svým budoucím manželem Pierrem, jenž byl tehdy doktorandem v laboratoři Henriho Becquerela a věnoval se magnetismu. Poté již pracovali společně a výsledkem byl v červenci roku 1898 objev polonia – nového prvku, který Marie pojmenovala po svém rodném Polsku. Ještě téhož roku v prosinci objevila další prvek, silně radioaktivní radium. Za tento počín získala Marie spolu s manželem Pierrem a kolegou Henrim Becquerelem v roce 1903 Nobelovu cenu za fyziku. A nežůstalo u jedné. V roce 1911 jí Královská švédská akademie věd za izolaci čistého radia udělila rovněž Nobelovu cenu za chemii. Tu již získala sama, neboť Pierre roku 1906 zemřel.

Jáchymovský smolinec

Vraťme se však zpět do Jáchymova. Již zmíněný rok 1898 se nezapsal do dějin pouze objevy nových prvků polonia a radia, ale byl také okamžikem prvního styku manželů Curieových s Čechami a Jáchymovem. Oba prvky byly totiž izolovány z odpadu, který byl Marii a Pierrovi poskytnut místní továrnou na uranové barvy. Po čtyřletém úsilí se manželům povedlo získat desetinku gramu objeveného prvku radia. Tímto historickým úspěchem položili základ nového věku lidského poznání a uvedli do povědomí také jméno města Jáchymov [2].

Okamžitě vzaly za své i úvahy o omezení, či dokonce zrušení nerentabilních jáchymovských dolů. Jak Curieovi pokračovali ve výzkumu, potřebovali také stále víc důlního odpadu – kilogramy, metráky, později tuny. Tímto vzácným odpadem byl uraninit neboli oxid uraničitý, černý minerál, kterému horníci již v dobách stříbrné horečky neřekli jinak než smolinec. Věřili totiž, že jim nosí smůlu, jelikož kdykoli na něj v šachtách narazili, bylo jasné, že končí stříbrná žíla a dál už se nachází pouze smolinec. Na svůj okamžik slávy tedy smolinec čekal více než 300 let.

Poměrně brzy se v Jáchymově začalo s přípravami na průmyslovou výrobu radia a radiových preparátů přímo u surovinového zdroje. První gram čistého radia byl v jáchymovské továrně vyroben roku 1907. Roční výroba dosáhla později až pěti a půl gramu radia, což svého času tvořilo podstatnou část světové produkce [2]. Zájem o radium stoupal s tím, jak se odkrývaly možnosti využití jeho vlastností. Ponechme nyní stranou poněkud bláznivou dobu radonové horečky, kdy obchod s ním jen kvetl a radon byl pro své fascinující záření přidáván i do produktů běžné spotřeby, např. do mýdel, parfémů, cigaret nebo inkoustu, aniž by byly známy jeho škodlivé účinky (viz fotografie z mezinárodní konference *Odkaz Marie Curie-Sklodowské v Lázních Jáchymov a 100. výročí od její návštěvy*,

konané v Jáchymově ve dnech 12.–14. června; obr. 9) [5], a zaměřme se na účinky léčivé povahy. Ty totiž začaly psát novou kapitolu historie města.

Údolí „živé vody“

Již počátkem 16. století znali horníci léčivé účinky jáchymovských důlních vod. Do zatopených částí šachet se po práci chodili nejen umýt, ale také relaxovat, a brzy pochopili, že důlní voda má na jejich unavená těla blahodárný vliv a zbavuje je bolesti. Svědčí o tom i spisy jejich lékařů [3].

První snahy o lázeňství v Jáchymově byly velice skromné. Zpočátku poskytl prostory ke koupelím místní pekař Josef Kühn v domě čp. 282 na náměstí (dnes náměstí Republiky, poznámka autorky), kterému tam okresní lékař Dr. Leopold Gottlieb s ordinací v tomtéž domě zřídil dvě koupelové kabiny. Léčivou vodu z pramenů objevených v dole Werner mu do nich v zakryté dřevěné putně přinášel vysloužilý horník Josef Prennig (obr. 10). Tehdy ještě nebylo jasné, co přesně při koupeli na tyto první pacienty působí, ale léčivá síla „živé vody“, jak ji začali nazývat, již byla nezpochybnitelná.

První na světě

Vědecky byla radioaktivita důlních pramenů ověřena až roku 1905 díky výzkumu manželů Curieových. Poté už snahám vybudovat v Jáchymově lázně nestálo nic v cestě. V továrně na uranové barvy byly vyhrazeny prostory pro další koupelové kabiny (obr. 11), což mj. obnášelo i vybudování čtyři kilometry dlouhého potrubí, jež by do nich radioaktivní vodu přivádělo. Dá se tak říci, že Marie a Pierre Curieovi stáli u zrodu zdejších lázní. Za oficiální počátek bývá označován rok 1906. Zatímco Pierre v dubnu toho roku tragicky zemřel pod koly koňského povozu, a Marie tak ztratila nejen kolegu v práci, ale také manžela a otce jejich dvou malých dcer Ireny a Evy, v Jáchymově vznikly malé privátní lázně. A díky zcela unikátní minerální vodě obohacené radonem se staly prvními radonovými lázněmi na světě.

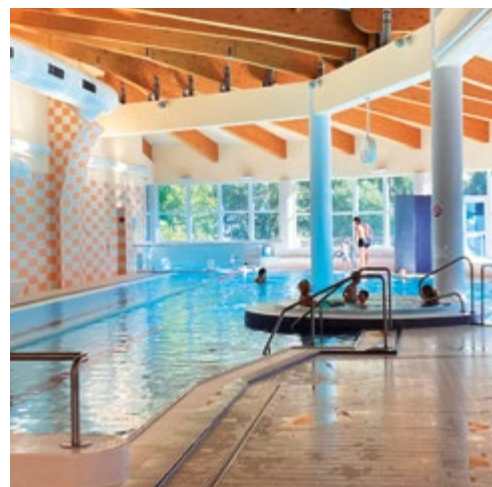
Jak přibývalo lázeňských hostů, bylo nezbytné postavit pro ně důstojné ubytování. První lázeňskou budovou se stal v roce 1911 Kurhaus (dnešní centrální část Lázeňského centra Agricola; obr. 12). Neoklasicistní stavba s prvky vídeňské secese byla ve své době prvním lázeňským ústavem tohoto typu v historii. Kurhaus měl kapacitu 40 koupacích kabin a v jeho okolí byl vytvořen lázeňský lesopark, který dodnes vyniká pečlivou úpravou a překrásnými zákoutími (obr. 13). V současnosti je budova Agricolu do obou stran rozšířena a slouží i jako aquacentrum a saunový důl pro veřejnost (obr. 14).

Obr. 12. Lázeňské centrum Agricola

Obr. 13. Lesopark s jezírkem

Obr. 14. Bazén v Agricole

Obr. 15. Hotel Astoria

Obr. 16. Radium Palace

Obr. 17. Schodiště v přízemí hotelu

Chlouba zvaná Radium Kurhaus

Horečná stavební činnost poté pokračovala a Jáchymov se začal měnit v lázeňské město. Činili se i místní podnikatelé, kteří poblíž první lázeňské budovy stavěli další penziony a hotely, z nichž dosud nejznámější je hotel Astoria (obr. 15). Zároveň vznikla v Jáchymově akciová společnost sdružující prominentní osobnosti vysoké aristokracie a vídeňského průmyslu, v jejímž čele stál Arnošt Emanuel hrabě Sylva-Tarouca. Roku 1912 byl slavnostně otevřen velko-hotel a sanatorium Radium Kurhaus (*dnes Radium Palace, poznámka autorky; obr. 16*), který již pacientům nabídl vše pod jednou střechou – ubytování, stravování i lázeňské procedury. Svou noblesní architekturou i citlivým zasazením do krušnohorské krajiny se stal chloubou a symbolem Jáchymova a brzy i celých Krušných hor. Byl vybaven nejmodernějšími technickými vymoženostmi své doby a od počátku cílil především na bohatší klientelu a zahraniční hosty (obr. 17). Již první sezony po jeho otevření slibovaly, že návratnost vložených investic bude otázkou několika nejbližších let. Ve dvacátých letech byl upraven prostor před budovou, dobudována byla i bohatě zdobená terasa s kolonádou a balustrádami (obr. 18) a poblíž hotelu vznikly tenisové kurty a lesní kavárna. Radium Kurhaus se stal jedním z nejluxusnějších hotelů v Evropě, který začala vyhledávat i řada světových osobností – léčil se v něm kupř. britský král Edward VIII., egyptský král Fuad I., německý hudební skladatel a dirigent

Obr. 18. Bohatě zdobené balustrády

Richard Strauss i spisovatel a tvůrce Vinnetoua Karel May, z významných Čechů tu často pobýval např. prezident T. G. Masaryk (po němž dodnes nese jméno hlavní lázeňská ulice), Karel Čapek či později prezident Václav Havel.

Na jednu světovou návštěvu se však v Jáchymově vzpomíná dodnes. V červnu 1925 sem zavítala Marie Curie-Sklodovská, jež stála doslova u kolébky radia, radioaktivity a zdejší unikátní léčby. Po krátké zastávce v Praze a v Lánech, kde se setkala s prezidentem T. G. Masarykem, přijela do Jáchymova a ubytovala se v hotelu Radium Palace (obr. 19). Prohlédla si lázně i radiologické centrum, sfárala do

Obr. 19. V českých médiích dosud nepublikovaná fotografie Marie Curie-Skłodowské, pořízená v červnu 1925 před hotelem Radium Palace. Pochází z archivu Ing. Jaroslava Ochece, jenž ji autorce článku věnoval

Obr. 20. Dr. Dana Drábová

Obr. 21. Ing. Martin Přibil

Obr. 24. LD Běhounek

Obr. 22. Primář MUDr. Jindřich Maršík

Obr. 23. Z dopisu vnučky Curieových

Obr. 25. LD Curie

Obr. 26. Lobby Radium Palace

dolu Svornost a navštívila také Klínovec. Letos v červnu uplynulo od této historické události přesně 100 let a na počest tohoto výročí se v Jáchymově konala již zmíněná mezinárodní konference [5]. S přednáškou zde vystoupila např. předsedkyně Státního ústavu pro jadernou bezpečnost Ing. Dana Drábová, Ph.D., Dr.h.c. (obr. 20), vedoucí dolu Svornost Ing. Martin Přibil (obr. 21), primář jáchymovských lázní MUDr. Jindřich Maršík, MBA (obr. 22), a mnoho dalších významných hostů. V rámci konference byl také přečten dopis Héléne Langevin-Joliot, 97leté vnučky Marie a Pierra Curieových (obr. 23). Večer poté byla před vchodem do Radium Palace slavnostně instalována dřevěná lavička s vyrytým jménem madame Curie a na záhonku před lavičkou byly vysazeny dva růžové keře rovněž nesoucí Mariino jméno. Jak příznačné – když se tehdy v Lánech setkala s prezidentem T. G. Masarykem, média o této schůzce psala, že byla „ve správný čas na správném místě“. Jako by tedy v Jáchymově a v hotelu Radium Palace laureátka dvou Nobelových cen žila dál.

Nové léčebné domy

V říjnu 1975 byl v Jáchymově otevřen další léčebný dům. Byl pojmenován Sanatorium akademika Běhouneka (nyní Běhounek, poznámka autorky; obr. 24) podle významného českého fyzika a chemika Františka Běhouneka, jenž se zabýval právě radiologií a v červnu 1925 byl při cestě Marie Curie-Sklodowské do Jáchymova jejím průvodcem. V červenci 1992 byl pak slavnostně otevřen ústav s všehájícím jménem Curie, který výrazně změnil okolí křižovatky v lázních (obr. 25). Obě budovy jsou velice moderní a svým klientům rovněž nabízejí vše pod jednou střechou – ubytování, stravování i procedury. Obľiba hotelu Radium Palace však přetrvává a jeho interiéry (obr. 26) i okolí dodnes nabízejí kouzlo „starých dobrých časů“ (obr. 27).

Jáchymovská léčba radonem

V čem vlastně spočívá léčba radonem? Nemáme se ho spíš bát? Podle primáře lázní Jáchymov MUDr. Jindřicha Maršíka, MBA [6], je samozřejmě nejdůležitější dávka. Zatímco vysoké dávky záření mohou mít pro člověka fatální následky,

Obr. 27. Část podlahy letní terasy tvoří šachovnice

malé dávky mohou naopak prospívat. Koneckonců celá planeta Země a život na ní vznikaly za daleko vyšší radiace, než je v současnosti. Vyskytují se místa, jako je právě podláž Jáchymova, kde je vyšší radiační pozadí. Klienti jáchymovských lázní tím však nejsou ohroženi, protože zde stráví zhruba dva až čtyři týdny. Za tu dobu dostanou jen velmi malou dávku záření, která na ně má prokazatelně pozitivní efekt. Problém mohou mít samozřejmě obyvatelé Jáchymova, kteří v něm žijí trvale, a také pracovníci lázní. Proto existuje velmi přísný systém pravidel a předpisů ohledně kvalitní vzduchotechniky a dalších nezbytností, jež přímo určují, kolik dávek záření může člověk získat za rok, a na to pak navazují opatření radiační ochrany daná Státním úřadem pro jadernou bezpečnost.

V Jáchymově jsou pacienti ozařováni pouze z nenádorových příčin, nádorová onemocnění jsou tu naopak kontraindikací. Jak říká primář Maršík, „když bych měl srovnat dávky těchto dvou ozáření, u nádorových příčin je cílem nádorovou tkáň zničit, nikoli vyléčit, takže tam jsou dávky záření až šedesátkrát vyšší, než tu používáme my. Co se týče bezpečnosti klientů, jediná forma aplikace radonových vod jsou radonové koupele a jakékoli negativní účinky takto malých dávek záření nebyly nikdy prokázány. Pouze kůže může být po koupelích trochu dráždivější, třeba na osvit sluncem, ale to vše vymizí po návratu pacientů domů.“

Obr. 28. Vana k radonové koupeli

Jak tedy přesně funguje léčba a jaké jsou její pozitivní účinky? „Ohledně benefitů našich radonových koupelí máme řadou studií klinicky potvrzeno, že změny probíhají od molekulární úrovně přes buněčnou po systémovou odezvu ve formě protizánětlivé odpovědi a nastavení modulace imunitní odpovědi až po tu klinickou odpověď, kdy se zmírňují příznaky daného onemocnění. Nyní již víme, že na úrovni molekulární dochází ke změnám na úrovni DNA a že ta změna je opravitelná spolu s mnoha dalšími změnami, k nimž na DNA běžně dochází například při zánětu či jiných metabolických procesech. Tyto běžné fyziologické procesy, o kterých ani nevíme, ale je jich opravdu hodně, nepracují na sto procent, a tím, že my tomu pomůžeme, se jejich využitelná kapacita zvedne a spolu s tím, co způsobíme my, se začnou opravovat i změny, které způsobil zánět. Tato odpověď je systémová, protože záření ve vodě není lokalizováno na jednu konkrétní tkáň, ale na celé tělo – jde o takzvaný otevřený zářič, kterým je samotná vana a voda v ní. V rámci této odpovědi dochází k účinku na imunitní systém a zde hovoříme o T-lymfocytech a především o cytokinech, což jsou látky, jež spustí celou kaskádu protizánětlivých pochodů. Jedním z těch, o kterém se mluví právě v souvislosti s radonem a byla prokázána jeho zvýšená aktivita, je TGF- β , který má výrazný protizánětlivý účinek. Z klinických studií máme doloženo, že statisticky signifikantní účinek přetrvá ještě šest až devět měsíců po ukončení léčby, a to u všech čtyř skupin našich pacientů – patří sem bechtěrevici, revmatici, artrotici a klienti s klasickými funkčními bolestmi zad. Zjednodušeně řečeno, naše radonová léčba má výrazný protizánětlivý efekt, ale také analgetický efekt, jelikož se při ní zároveň vyplavují endorfiny,” shrnuje primář Maršík [6].

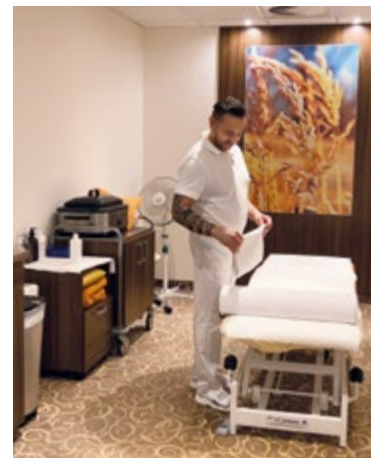
Klienti jáchymovských lázní dostávají 18 až 24 radonových koupelí, 24 je maximální dávka na jeden rok. První koupel trvá 15 minut, všechny další pak 20 minut. Koupele probíhají od pondělí do soboty a ve standardních vanách (obr. 28), radon je přítomen ve formě plynu rozpuštěného ve vodě. Voda je dohřáta na teplotu 36 °C a musí být napouštěna spodem, aby z ní radon nevyprchal. Obsah radonu v jedné vaně činí 4,5 kBq/l. Pro zvýšení léčebného účinku setrvávají pacienti po koupeli ještě 10 minut v zábalu.

Kromě radonových koupelí docházejí pacienti zpravidla také na perličkové či přísadové koupele, na suché uhličitě koupele, cvičení v bazénu (obr. 29) a řadu dalších procedur dle typu onemocnění. Nedílnou součástí léčby jsou fyzioterapie a masáže, jež patří vedle radonových koupelí k tomu nejlepšímu, co lázně Jáchymov nabízejí (obr. 30).

Závěrem je nutné zmínit ještě jeden jáchymovský unikát, jímž jsou tzv. jáchymovské krabičky neboli brachyradioterapie (BRT). Jde o ozařování postiženého místa (např. kloubu, části páteře apod.) ionizujícím zářením zblízka. Zdrojem záření je tu radium-226. Léčba probíhá v Radiologickém pavilonu a vede k výrazné úlevě od bolesti. Tento léčebný efekt přetrvá půl roku až jeden rok. BRT se provádí na jediném místě na světě a tím je Jáchymov.

Obr. 29. Cvičení v bazénu

Obr. 30. Masér Samuel Kolman

Poděkování

Ráda bych poděkovala primáři lázní Jáchymov MUDr. Jindřichu Maršíkovi, MBA, za jeho ochotu poskytnout mi rozhovor o zdejší radonové léčbě. Rovněž musím poděkovat MUDr. Radovanu Kamencovi za jeho skvělou péči o mé zdraví, ale i za zájem o mou práci. Můj velký dík patří jáchymovskému historikovi Ing. Jaroslavu Ohecovi za jeho zajímavou přednášku o Marii Curie-Sklodowské i za to, že mi věnoval její fotografii z návštěvy Jáchymova. Jsem si vědoma její hodnoty a jsem mu za ni velice vděčná. Děkuji také mediálnímu zástupci lázní Janu Laufkovi za osobní pozvání na mezinárodní konferenci ke 100. výročí návštěvy Marie Curie-Sklodowské v Jáchymově. Bylo mi velkou ctí se jí zúčastnit. Chci poděkovat panu Antonínu Kreisslovi z Návštěvníckého informačního centra lázní Jáchymov za jeho pomoc i podporu. Veliké díky patří panu recepčnímu v Radium Palace Radovanu Příklopilovi, jemuž jsem nesmírně vděčná za podporu při psaní tohoto článku i za knihu o historii Jáchymova, kterou mi ochotně věnoval. Na závěr bych ráda poděkovala všem lázeňským pracovníkům z hotelu Radium Palace, kteří se podíleli na mé léčbě. Velice si jejich práce vážím.

Literatura a zdroje

- [1] ŘEHOŘOVÁ, Z. Jáchymov: po stopách mlýnů a mlýnků. *Vodohospodářské technicko-ekonomické informace*. 2025, 65(2), s. 50–53. ISSN 0322-8916.
- [2] JEŽEK, O. *Jáchymov – Od stříbrných dolů k radonovým lázním*. ATYPO, spol. s r.o., 2009. 88 s. ISBN 80-902378-1-9.
- [3] *AquaViva*, zvláštní vydání k zahájení lázeňské sezony. 25. 05. LP 2018.
- [4] OHEC, J. Přednáška Marie Curie-Sklodowská a Jáchymov. Lázeňský dům Běhounek, Jáchymov, 27. května 2025.
- [5] Konference Odkaz Marie Curie-Sklodowské v lázních Jáchymov a 100. výročí od její návštěvy. Lázeňský dům Běhounek, Jáchymov, 12.–14. června 2025.
- [6] Rozhovor s primářem lázní Jáchymov MUDr. Jindřichem Maršíkem, MBA, na téma radonová léčba v Jáchymově. Hotel Radium Palace, 3. června 2025.

Autorka

Mgr. Zuzana Řehořová
✉ zuzana.rehoro@vuv.cz

Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, Praha (Česká republika)

Informativní článek, který nepodléhá recenznímu řízení.

ISSN 0322-8916/© 2025 Autorka. Tuto práci je kdokoli oprávněn šířit a využívat za podmínek licence CC BY-NC 4.0